№ 51 Շաբաթ Մայիսի 10 **1886** Շաբաթ Մայիսի 10 № 51

ՏԱՍՆ ԵՒ ՉՈՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կէս տարվանը 6 ռուբլի։ Առանձին համարները 7 կոպէկով։

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ». կամ. Tiflis. Rédaction «Mschak».

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տօն օրերից)։

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պատասխան պ. Գեղամեանի նամակին. Նամակ խմբագրին. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Անգլիա. Նամակ Թիւրքիայից. Արտաքին լուրեր։—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. —ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏԱՍԽԱՆ Պ. ԳԵՂԱՄԵԱՆԻ ՆԱՄԱԿԻՆ

Եթէ մտաբերում է ընթերցողը, «Մշակի» թղթակիցներից մէկը հրատարակել էր, թէ Երևանի հին դուման կտակել է նորին 75 հազար րուբլի պարտք. այս սխալ լուրը հերքելու համար «Մշակի» 20-րդ համարի մէջ ես ցոյց տուեցի այդ պարտքի իսկական քանակութիւնը և ծագումը, վերաբերելով խօսքս մի և նոյն ժամանակ մեր քաղաքային մի կենսական և բողոքիչ հարցին. խօսքիս առարկան էր Աբիհայաթ առացեալ ջրանցքը, որի նորոգութեան և չարունակութեան վրա մեր քաղաքն արել է բաւական ծախք, բայց այժմեան վարչութիւնը չէ կամենում կամ չէ կարողանում շահվել այդ ջրից իր պարտքերը թեթևացնելու համար։ Այս խօսքերը վիրաւորել են, առանց դիտաւորութեան մեր կողմից, մեր քաղաքագլուխ պ. Գեղամեանի անձնասիրութիւնը և յարուցել են նրա սրտի վրդովմունքը. ուստի, յարձակվելով մեր վրա հեգնական ձևերով, և կըծողական խօսքերով, որոնք տեղի չը պէտք է ունենային մի հասարակական հարց բացատրելու մէջ, նա աշխատում է քաղաքային պարտքի և մանաւանդ Աբիհայաթի ջրանցքի գործը ներկայացնել ընթերցողաց առջև այնպիսի գոյներով, որ կարողանայ բաւականութիւն գտնել իր վիրաւորեալ զգացմանց համար։ Բայց երևում է, որ բարկութիւնը սաստիկ է չփոթել պ. Գեղամեանին, որովհետև փախուստ տալով կրակից, նա ընկնում է աւելի բոցի մէջ։ Մեր կարճառօտ և պարզ պատասխանները նրա յարուցած և մի քանի ծածկած հարցերի վրա, յուսով եմ, որ ցոյց կը տան ընթերցողին, թէ դէպի ո՞ւմ իսկապէս կարող են վերաբերել նրա նշանաւոր խօսքերը թէ՝ «հանդէս է դուրս գալիս փաստերը ծուռ անվայել դերով։»

ա) Պարոն Գեղամեան, առաջ բերելով վարչութեան մատեաններից թւանշանների և համարների մի երկար շարք, հասցնում է քաղաքային պարտքը 51,184 րուբ. 50 կ. այսինքն իմ ցոյց տուած 32,900 րուբլուց 18,284 ր. 50 կ. աւելի։ Այս վերջին թիւը գոյանում է, նրա ասելով, պարտքի տոկոսներից, որ չէի յիշել նամակիս մէջ, և 17,116 ր. զանազան տեսակ անյետաձգելի ծախքերից, որոնք մնացել էին անվճար անցեալ տարիների հաշիւներից։ Բայց մի բան է մեզ զարմացնում. ինչպէս եղաւ, որ գործերը թերթելիս պ. Գեղամեան իր նամակի համար գտնում է 17,116 ր. անկատար ծախքեր, իսկ մոռանում է անում, կամ չէ կամենում տեսնել նոյն գործերի մէջ անցեալ տարիներից մնացած քաղաքային ապառիկ դրամները, որոնք, ինչպէս ստանալի գումար, պէտք է ծածկէին անվճարելի ծախքը և որոնք մինչև 1-ն յունվարի 1884 թւականի միայն անշարժ կալուածների գնահատական տուրքից եղել է 16,273 ր. 30 կոպ. (մեր թւանշանների տեղեկութիւնը ստացել ենք ներկայ վարչութիւնից նրա ատենադպրի ստորագրութեամբ)։ Այդ տեղեկութեան մէջ ասած է, թէ այս 16,273 րուբլուց 5,249 ր. 64 կոպ. համարվում են անյուսալի. բայց այդ սխալ կարծիքն արդէն վաղուց է մերժված. 1882 թւականին հին դուման կազմեց մի մասնաժողով, որին յանձնեց վերագննել պօլիցիական կառավարութիւնից ստացած ապառիկների մատեանը. 18 հազար րուբլի չափ ապառիկներից, որոնց մի մասը պօլիցիական ծառայողները ստացել էին և չէին մտցրել մատեանի մէջ, մանաւանդ որ [illegible] ինչպէս յուսալի ստանալիք ունեոր և յայտնի մարդկանցից 5,249 ր. 64 կոպ. և դուման վճռեց այս գումարը պահանջել պարտատէրերից։ Այս վճռին յայտնեցին ընդդէմ կարծիք մի քանի ձայնաւորներ, ՚ի շարս որոց և պ. Գեղամեան, որ, երևի, այժմ յարմար է համարում կենդանացնել իր կարծիքը։ Մեզ հաղորդած տեղեկութիւնից երևում է, որ 1884 թուականի սեպտեմբեր ամսից մինչև դեկտեմբեր ամսի վերջը նոյն թւականին վարչութիւնը ստացել է 16,273—ապառիկներից 1,471 ր. 89 կ. թէ ո՞րքան է նա յետոյ ևս ստացել այդ գումարից, կամ ո՞րքան ապառիկ էր մնացել մինչև 1884 թւականը արդեանց միւս աղբիւրներից (оброчныя статьи) չունեցայ միջոց իմանալու, քաղաքից բացակայութեանս պատճառով։ Այսու ամենայնիւ բոլոր ապառիկները եթէ անվճար ծախքերից աւելի չը լինէին, պակաս չէին լինի. սակայն հարկաւոր էր ծածկել նրանց և լռութեամբ անցնել այդ գումարը, իսկ անվճար ծախքերը աւելացնել քաղաքային պարտքի վրա նրա քանակութիւնը մեծացնելու համար. այսպիսի գործողութեանը եթէ փաստ ծռել չասենք, ապա ի՞նչ անուն պէտք է տանք դրան։ Ուրեմն մեր քաղաքային պարտքը ո՛չ 75 հազար է, և ո՛չ 51,184 ր., այլ իմ ցոյց տուած թիւն է, որից կարելի է տարբերութիւն ունենալ մի կամ երկու հազար րուբլիով։

բ) Այս հաշիւները թւանշանների վրա են և այն՝ վարչութեան գործերի մէջ, ինչտեղ հազիւ թէ ոք ցանկանայ ստուգել նրանց ստուգութիւնը. այժմ տեսնենք, թէ ինչ՞պէս է ներկայացնում պ. Գեղամեան այն առարկաները, որոնք Երևանում իւրաքանչիւր բնակող կարող է աչքով տեսնել և ձեռքով շօշափել։ Խօսելով Աբիհայաթ ջրանցքի, ինչպէս իրանք շատերն ասում են, նոր վարչութեան խորթ որդւոյ շինութեան վրա, պ. Գեղամեան ասում է՝ «Այսպէս վերջացան Աբիհայաթի ջրանցքը շինողների եգիպտական աշխատութիւնները, այն ջրանցքը, որ մինչև հիմա գտնվում է նոյն տխուր դրութեան մէջ, որի մէջ կար և գործը սկսելուց առաջ։» Այսպիսի բան գրողին ոչինչ չէ կարելի պատասխանել, բացի այն, որ ձեռքից բռնած հրաւիրես դէպի այդ ջրանցքը, որի շշունջը և քչքչոցը կարող են լինել նրան ազդու պատասխան։ Ասացէք, ՚ի սէր Աստուծոյ, կարելի՞ է միթէ այնպիսի բան գրել, որի դէմ ունեն իրաւունք բողոքելու, բացի մարդկանցից և անասուններից, հազարաւոր ծառեր և քարեր, որոնց ողողելով հասնում է Աբիհայաթը դէպի քաղաքային վարելահողերը։ Այս ջուրը առուի նորոգելուց առաջ հազիւ հազ հասնում էր մեր քաղաքի Բիօշաքլու առացեալ այգեստանը և վերջանում էր Միրզայ-Բաբի անունով այգու մէջ։ Ջրանցքը սկզբից մինչև այդ տեղ եօթը վերստի չափ նորոգվեց. իսկ այդ տեղից մինչև վարելահողերը, տարածութեամբ մօտ հինգ վերստ, չարունակվեց, բանալով նոր առու. և այժմ երեք տարի է, որ ջուրը առատօրէն հոսում է նրա մէջ, որին ականատես են բոլոր երևանցիք։ Օտար քաղաքացի ընթերցողը այժմ իրաւունք ունի զարմանալ, թէ ինչ՞պէս բան է, որ երկու մարդից մէկն ասում է՝ այստեղ ջրանցք կայ և միջին ջուր, միւսը պնդում է թէ՝ այդտեղ չը կայ ջրանցք և ոչ ջուր միջին, որովհետև «դա մինչև հիմա էլ գտնվում է նոյն տխուր դրութեան մէջ, որի մէջ կար և գործը սկսելուց առաջ։» Անկարծիք սրանցից մէկը սխալ է.... Յետոյ շարունակում է՝.... Աբիհայաթ ջրանցքը, Ղորղանեանի նկարած բերկրացուցիչ պատկերով ո՛չ այլ ինչ է, եթէ ո՛չ երևակայական տեսիլ միայն, և եթէ ընդհակառակն նա շարունակում է զմայլվել վարչութեան աշխատութիւններով, ապա ի՞նչ էր նրան արգելում 1883—1884 թւականներում ստանալ քաղաքի վարելահողերից այն տասնեակ հազար րուբլիները, որոնց կորցնելու պատճառով նա նախատում է քաղաքային խորհրդարանի ներկայացուցիչներին։» Պէտք է այս հեգնական հարցին էլ պատասխանած, Քաղաքային հողերի մեծ մասը մէջտ [illegible]ղել է Նորք քաղաքամասի, որ մինչև 1850 թւականը գիւղ էր և ապրում էր այդ հողերից, որոնք ժողովրդի ձեռքին էին և ջրվում էին դրանց ջրով Գրխբուլաղ առուից։ 1883 թւականին դոքա յայտնեցին դումային, թէ իրանց այգիքը ջրազուրկ անելով հազիւ են կարողանում արտերը բաւականացնել և թէ այս վերջիններից այնքան չեն շահվում, որքան ջրի պակասութեան պատճառով այգիներիցն են վնասվում. և խնդրեցին պահանջել իրանցից տուրք հողերի արաաբերութեան երեսուն մասից ո՛չ եօթը, ինչպէս առաջ, այլ միայն չորս մասը։ Դուման մերժեց այդ խնդիրը, և նոքա այն տարի ամենևին ցանք չարին, դարձնելով ամբողջ ջուրը յօգուտ իրանց այգիների. ուրիշ մարդիկ էլ չը մտեցան այդ հողերին, որովհետև ջուրը նորքեցոցն էր և նրանց ձեռքին. մանաւանդ որ նոյն իսկ թւականին ստացվեցաւ կառավարչական Սենատի հրամանը՝ թողնել հին առուների իրաւունքը ժողովրդի կառավարութեան ներքոյ, այլ ո՛չ դումայի։ Այս պատճառով 1884 թւականի հողերի եկամուտը եղաւ պակաս։ Իսկ այժմ Նորք քաղաքամասի ժողովուրդը Աբիհայաթի ջրի առատութեան պատճառով քաղաքային հողի կապալառուին տալիս է երեսունից 10 մասը։ Այս հանգամանքը պ. Գեղամեանին, ինչպէս դումայի ձայնաւորին, քաջ յայտնի էր. բայց նրան հարկաւոր էր սրա համար լռել, որ անտեղի հարց յարուցանելով կարողանար փաստը ծռել։ Յետոյ ասում է՝ «Ուրեմն եթէ կանգնենք այն մտքի վրա թէ՝ վարչութեան նախկին գործողների հսկայական ձեռնարկութիւնը ամենևին չը փոխեց քաղաքի դաշտերի ջրելու պայմանները, կը մնայ միայն համեմատել այդ հողերից ստացած եկամտի թւանշանները»..... Կրկին պէտք է ասած, որ սրա պատասխանն է՝ հրաւիրել պ. Գեղամեանին դէպի քաղաքային դաշտերը, որտեղ նա կը տեսնի հետևեալ տեսարանը. վարելահողերի մօտ, նրանցից մի փոքր բարձրադիրք տեղում, կանգնած է հին աւերված լիճը, Թօխմախ-խան Գեօլ առացեալ, որի մէջ ՚ի վաղուց անտի մինչև անցեալ տարի անում էին վարուցանք. այժմ հողերի նոր կապալառուն կարկատել է դրան (թէև այդ պարաւորութիւնը Աբիհայաթ առուի նորոգողինն էր, և վարչութիւնը պահանջում էր նրանից լրացնել ՚ի միջի այլ պակասութեանց և՝ այդ) և շուտով կը լրանայ մի ամբողջ տարի, որ այդ լճի մէջ, դէպի ուր հոսում է Աբիհայաթ առուն, կանգնած է այնքան ջուր, որքան հարկաւոր է մինչև անգամ նաւակներով զբօսնելու համար նրա երեսին։ 1,150 դեսեատին քաղաքային վարելահողերից, ջրի պակասութեան պատճառով, առաջ մշակվում էր մօտաւորապէս հինգերորդ մասը, իսկ այժմ բոլոր հողերի կէս մասը վարած, ցանած, դալար կանաչով ծածկված կուրախացնէ պ. Գեղամեանի սիրտը և կը համոզէ նրան որ «քաղաքի դաշտերի ջրելու պայմանները» շատ և շատ են փոխվել և թէ այդ տեսարանը երևակայութիւն չէ, ինչպէս պարոնը կարծում է, այլ դա է ամենի համար ուրախալի և կարելի է ոմանց համար տխրալի իրականութիւն։ Բացի այդ, եթէ նրա հետաքրքրութիւնը մի փոքր էլ շարժի, նա կիմանայ, որ կապալառուն ստանում է Նորքի ժողովրդից, ինչպէս վերև ասացի, բերքի երեսուն մասից տասը, իսկ միւս ցանքարարներից՝ 15 մասը, առանց մասնակցելու որ և իցէ ծախքին։ Սա դաշտեր ջրելու պայմանների փոխվելուց չէ, ապա ինչից է։ Այս հանգամանքը պ. Գեղամեան պէտք է շատ լաւ գիտենայ. բայց նրան հարկաւոր էր գործը այլ տեսակ նկարագրել՝ փաստ՝ ծռելու և ուրիշին դրա մէջ մեղադրելու համար։

Յետոյ՝ պ. Գեղամեան քաղաքային հողերից ստացած եկամտի համեմատութեան համար վարչութեան նախկին ՚ւ այժմեան ներկայացուցիչների ժամանակ բերում է հետևեալ թւանշանները։ Վարելահողերից և եօնջատեղերից ստացվել են՝ 1880 թւականին 4,800 ր. 1881 Թ. ոչինչ. 1882 Թ. 6,982 ր. 1883 Թ. 6,141 ր. և 1884 Թ. 3,198 ր. ընդամենը 21,121 ր.։ Այժմ նայենք, թէ մեր յարգելի քաղաքագլուխը այս փաստերն ի՞նչ ձևով է լուսաւորում։ 1881 թւականի եկամտի համար ասած է «ոչինչ» և լռութեամբ անցած. արդեօ՞ք սա ինչ է նշանակում, եթէ ո՛չ թողնել ընթերցողին տարակուսանաց մէջ, թէ հին վարչութիւնը ինչ տեսակ է վարվել, որ չէ կարողացել այդ տարի հողերից եկամուտ ստանալ. եթէ ո՛չ դցել հին վարչութեան գործունէութեան վրա մի մութը վարագոյր, մի լուռ անբաւականութիւն։ Բացատրենք և այդ «ոչինչը»։ Քաղաքային վարչութեան բացվելուց 5 տարի առաջ պօլիցիական կառավարութիւնը քաղաքի հողերը տուել էր կապալով Համ. Եղիազարեանին եօթը տարի ժամանակաւ այն մեզ համար անհասկանալի պայմանով, որ նա տայ տարեկան կապալադրամ 4,800 ր. և վերջին տարուայ բերքը վայելի առանց վարձատրելու քաղաքին. այդ նշանաւոր տարին վերջացաւ 1881 թւականին, որի մէջ հին վարչութիւնը չը կարողացաւ ստանալ հողերից արդիւնք վերոգրեալ պատճառով։ Այս հանգամանքը չը գիտէր պ. Գեղամեան. այո, գիտէր. բայց նա կամեցաւ այդ «ոչնչից» շահվել իր պատասխանի համար։ Հարկաւո՞ր էր, արդեօք, 1880 և 1881 թւականների արդիւնք ստանալը, որ ՝ոչինչ կախումն չունէր հին վարչութիւնից, վերաբերել նրա գործունէութեանը և խառնել հետևեալ 3 տարիների արդեանց թւանշանների հետ. այո, այդ հարկաւոր էր անել պ. Գեղամեանին, պատճառ որ եթէ միայն վերջին երեք տարիների արդեանց միջին թիւը ցոյց տար, կը ստացվէր տարեկան 5,440 ր., որն որ չէր կարող նպաստել նրա դիտաւորութեանը. նա չորս տարուայ եկամտի գումարը 21,121 ր. բաժանեց հինգ տարուայ վրա, որ միջին թիւ ստանայ 3,916 ր. և յետոյ բացականչի՝ «ահա հին վարչութեան քաղաքային հողերից ստացած տարեկան արդիւնքը. իսկ այժմ մի և նոյն հողերից ստացվում է, ո՛չ թէ 3,300 ր., ինչպէս վկայում է հասարակութեան նախկին ներկայացուցիչը, այլ 4,895 ր. և այդ եկամուտը ապահոված է հինգ տարի ժամանակով։» Նամակիս հետ ուղարկում եմ «Մշակի» խմբագրութեանը քաղաքային հողերի պայմանագրութեան մի յօդուածի պատճէնը, վարչութեան ատենադպրի ստորագրութեամբ, որից կարելի է համոզվել, որ հողերը տրուած են տարեկան 3,352 րուբլիով. իմ սխալանքն է եղել 52 րուբլի։ Պ. Գեղամեան հողերի եկամտի թիւն աւելացնելու համար այս վերջին գումարի հետ (3,352) կցորդում է 1,543 րուբլի, որ ստացվում է եօնջատեղերից, այն տեղերից, որ տուել է կապալով հին վարչութիւնը եօթը տարի ժամանակով. եթէ այդ 1,543 ր. հանենք 82 և 83 թւականների եկամտից, այսու ամենայնիւ կերևայ, որ վարելահողերը ջրի սակաւ ժամանակ աւելի եկամուտ էին տալիս, քան թէ այժմ, երբ դաշտեր ջրելու պայմանները շատ և շատ փոխվել են։ Այս հողերի կապալատուութեան վրա մեծ բողոք բարձրացաւ մեր քաղաքի հայ հասարակութեան կողմից և յայտնվեցաւ դումային տուած ձայնաւորների յայտարարութեան մէջ, որ չարժանացաւ ունկնդրութեան. սրա պատմութիւնը երկար է, թէև շատ հետաքրքիր։ Սրանով վերջացնում եմ իմ պատասխանը, պատճառ, որ եթէ պ. Գեղամեանի նամակի բոլոր սխալ մտքերը հերքելու լինենք, լրագրական յօդուածի սահմանից դուրս կը գանք. մանաւանդ եթէ, հետևելով նամակի ոգուն, մենք էլ ասենք՝ «ես այս եմ արել, դու այն ես արել», այն ժամանակ խաղացած կը լինենք մի երեխայական դեր։

Յովհաննէս Ղորղանեանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Թիֆլիս, 10 մայիսի

«Մշակի» լրագրի 48-րդ համարում տպված էր մի առաջնորդող «Հայաստանեայ Բարեգործական ըն-

կերութեան գործունէութեան առթիւ: Քննելով ընկերութեան» երեք տարվայ «Ըլեմոից հաշիւը» դուք գտնում էք, որ քանի ընկերութեան միջոցները մեծանում են, այնքան նրա ծախսերը բարեգործական նպատակների համար նուազվում են. Նոյնպէս նկատում էք, որ Հ. Բ. ընկերութիւնը, ինչպէս և մեր բոլոր բարեգործական ընկերութիւնները, փող է դիզում, բանկում չահեցնում է, և աշխատում է, որքան հնար է, քիչ ծախսել, ուրեմն այսպիսով իր գործունէութեան արդիւնքը հաւասարացնում է զրօի:

Մեր գործունէութեան առաջին տարին, իսկապէս, մենք մսխել ենք աւելի քան երկրորդ տարին, բայց սա բացատրվում է նախ նրանով, որ առաջին տարին մենք ստիպված էինք միանուագ ծախսելու ոչ քիչ գումար ս. Նշան եկեղեցու ուսումնարանի սարքի վրա, երկրորդ դեռ չունէինք աչքի առաջ կառուցանել ուսումնարանական շինութիւն: Իսկ երկրորդ տարին, փորձած լինելով վարձած բնակարանների անյարմարութիւնները, մենք հասանք այն եզրակացութեան, որ պէտք է ուսումնարանի համար յատկապէս տուն շինել: Ուսումնարանական տան շինութիւնը ըստ նախահաշւի նստելու է 4000 մինչև 4500 ր.: Երկու հազար րուբլի վճռված էր մեզ ընդհանուր ժողովով մսխել ընկերութեան գումարից, իսկ 2000 ր. շինութեան համար բարեհաճեց տալ Թեմական առաջնորդը եկեղեցական գումարներից: Ահա այդ վերջին 2000-ի հետ, որը նշանակված էր յատուկ շինութեան համար, կազմվեց մեր մայր կապիտալ 12,500 ր. մինչդեռ ընկերութիւնը ունէր 10,500 րուբլի: Նոյնպէս հարկաւոր է նկատել, որ ընկերութիւնը աչքի առաջ ունէր աշակերտուհիների թիւը 20-ից բարձրացնել 40-ի, ուրեմն սրա հետ միասին աւելացնել ուսումնարանական սարքը: Վերոյիշեալ հանգամանքները պարզելուց յետոյ, կարծում ենք, ներելի կը լինի ընկերութեան նրա իր ծախսերի մէջ կատարած խնայողութիւնը, նոյնպէս կը ներվի ընկերութեան, որ նա անձեռնհաս եղաւ ունենալու որդեգրուհիներ բարձր իգական դպրոցներում:

Մենք անպայման համակրում ենք հմուտ մանկավարժներ պատրաստելու գործին, և ապագայում, երբ մեր միջոցները մեզ կը ներեն, մենք կօժանդակենք ոչ թէ մի, այլ մի քանի որդեգրուհիների, որոնք կրթվելով Ռուսաստանի կամ Եւրոպայի բարեկարգ մանկավարժական դպրոցներում, պէտք է մեծ օգուտ տան մեր իգական սեռի կրթութեան գործին:

Ինչ վերաբերում է երկրորդ նկատողութեան իգական արհեստագիտական կրթութեան մասին, մենք հէնց մեր ընկերութեան կազմվելու օրից ձգտում ենք այդ նպատակին, որպէս զի մեր աղջիկներին միջոց տանք իրանց ձեռքի աշխատանքով ապրելու: Իբրև ապացոյց սրան կարող է ծառայել այն, որ մեր ուսումնարանում ժամանակի մեծ մասը նուիրվում է ձեռագործութեան, և ուսումնարանի տարի ու կէսվայ գոյութեան ընթացքում մենք կարողացանք աւելի քան 100 աշակերտուհիների ձեռագործած առարկայ ցցել ալեգրիի խաղարկութեան, յօգուտ ընկերութեան: Երեխաների այդպիսի առաջադիմութեամբ մենք ամենից աւելի պարտական ենք ուսումնարանի կառավարչուհու եռանդին և վարպետութեան, որը մի և նոյն ժամանակ ձեռագործութեան վարժուհի էր: Առայժմ մեր ուսումնարանի պրօգրամմայի մէջ մտնում են ձեռագործութիւնից կար, ձև և գործ (вязанье) բայց յետոյ փոքր առ փոքր մտնելու են և ուրիշ ճիւղերը կանացի ձեռագործութեան, որոնք աւելի գործադրելի կը համարվեն մեր երկրում: Հաւատացած եղէք, որ պատասխանելով ձեր յօդուածին, ես առաջնորդվել եմ միայն մեր ընկերութեան նպատակները պարզելու ցանկութեամբ, և ոչ՝մի այլ դրդմամբ: Մենք ոչ միայն հեռու ենք վիրաւորվելու մեզ ուղղած նկատողութիւններով կամ ցուցմունքներով, այլ միշտ պատրաստ ենք երախտագիտութեամբ լսել խելացի խորհուրդներ և կարելին չափ օգտվել նրանցով, ըստ որում իւրաքանչիւր ընկերութիւն միայն այն ժամանակն է համապատասխանում իր կոչմանը, երբ նա զգայնօրէն ականջ է դնում հասարակական կարծիքին և իր գործողութիւնների մէջ յարմարվում է ժամանակի պահանջներին:

Հայուհեաց Բարեգործական ընկերութեան վարչութեան անդամ

Մարիամ Խատիսեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹԻՖԼԻՍԻ նոր թատրոնի շինութեան աշխատանքները, որոնք առժամանակ ընդմիջված էին, քանի մի շաբաթ է արդէն նորից սկսվեցան և բաւական արագ կերպով առաջ են գնում:

—

ԹԻՖԼԻՍԻ Սօլօլակ աւված թաղում գտնվող Օրլօվսկայա փողոցից քիչ բարձր, ահա մի քանի տարի է, որ անց են կացրել մի նոր փողոց, բայց մինչև այժմ այդ փողոցը քարած չէ և քաղաքային վարչութիւնը չէ էլ կարգադրում նրա վրա լապտերներ դնել ու լուսաւորել այդ փողոցը: Անձրևային օրերը այդ փողոցը ոչ թէ միայն գիշերները, այլ և ցերեկներն էլ անանցնելի է լինում և, բացի սրանից, հէնց այդ փողոցի մէջ տեղում մի հոր է գտնվում, որի մէջ հաւաքվում է առուի ջուրը և որ թէ գիշեր և թէ ցերեկ ժամանակ բաց է մնում: Օրլօվսկայա փողոցն էլ, թէև մի քանի լապտերներով լուսաւորվում է, բայց չը նայելով, որ շատ տարիներ գոյութիւն ունի, մինչև այժմ ուղղված ու սալայատակած չէ: Անհրաժեշտ կը լինէր նմանապէս և ցանկապատ դնել այդ երկու փողոցների սկզբում գտնվող իշխ. Բէհբութեանի տան առջև, որտեղ կայ բաւական մեծ տարածութեամբ փոս ընկած տեղ: Այդ տեսակ ցանկապատի բացակայութեան պատճառով քանի մի շաբաթ առաջ այդ փոսի մէջ ընկաւ մի կառք իր ձիերով և ջարդ ու փշուր եղաւ:

—

Բագուի «Каспій» լրագիրը հաղորդում է, որ յայտնի քիմիկոս պրօֆեսօր Մէնդէլէեվ շուտով գալու է Բագու և մի քանի շաբաթ այդ քաղաքում մնալուց յետոյ, ամառվայ շոքերը հասնելուն պէս կը վերադառնայ Պետերբուրգ:

—

«Новое Обозрѣніе» լրագիրը հաղորդում է, որ կովկասեան զինուորական-նահանգական դատարանը մայիսի 1-ին, երեկոյեան ժամի 11-ին կայացրեց վճիռը երկու մեղադրված օֆիցէրների, Մէպիսօվի և Շէնինգի գործի մասին: Պօդպօրուչիկ Մէպիսօվին դատարանն արդարացրեց, իսկ պրապօրշչիկ Շէնինգ, որ մեղադրված էր կեղծման և 5,542 ր. ու $14^{1}/_{2}$ կոպէկ գումարի արքունի գանձարանից սեփականացնելու մէջ, դատապարտվեցաւ բոլոր իրաւունքների զրկվելուն և Աստրախանի նահանգը չորս տարվայ աքսորի:

—

Յայտնի է որ գարնան սկսվելուն պէս ԹԻՖԼԻՍԻ Բօտանիկական այգին գնում են զբօսնելու բազմաթիւ մարդիկ: Համարեա ամենայն օր այդ այգին լի է լինում հասարակութեամբ: Բայց անկարելի է ուշադրութիւն չը դարձնել այն անյարմարութիւնների և պակասութիւնների վրա, որոնք առաջ են գալիս կառավարութի անհոգութիւնից: Օրինակի համար հիւրերին տալիս են կոտրած աթոռներ ու կոտրած սեղաններ, կեղտոտ սփռոցներ ու կեղտոտ ամաններ, ծառաները վերին աստիճանի կոպիտ ու անքաղաքավարի են իրանց վարմունքի մէջ դէպի հիւրերը: Բացի սրանից, ամեն բան թանգ է այդ այգում. մի սամօվարի համար վերցնում են 60 կոպէկ, իսկ եթէ մի սամօվարից թէյ-խմողները չորս հոգուց աւելի են լինում, այդ գնի վրա իւրաքանչիւրից տասն տասն կոպէկ լրացուցիչ վճար են պահանջում: Այդ բոլորը շատերին միանգամայն զզուեցրել է Բօտանիկական այգի գնալուց:

—

Թիֆլիսցիներին ծանօթ Գլդանելլի (Գլդան գիւղի մի հայ ըմբիշ), շարունակում է կիրակի օրերը Թիֆլիսի այգիներում ուրախացնել Թիֆլիսի ոչ թէ միան ամբոխին, բայց և վրացի «կնեազներին» իր վայրենի կռիւներով: Մայիսի 4-ին «Իտալիա» աւված կօլօնիայի այգում Գլդանելլի դօտեմարտեց մի յայտնի ըմբիշ-վրացու հետ, որ բերել էին տաւել գաւառներից Թիֆլիսի վրացի արիստօկրատ «կնեազները»: Այգիում ասեղ գցելու տեղ չը կար. մուտքից ստացած արդիւնքը հազար րուբլուց աւելի եղաւ: Բայց երբ որ Գլդանելլին իր հակառակորդին յաղթեց, վրացի կնեազները յարձակվեցին նրա վրա մերկ սրերով, ուզելով նրան կտոր կտոր անել: Պօլիցիան միջամտելով, հազիւ կարողացաւ ազատել Գլդանելլիի կեանքը: Եւ ահա այդ տեսակ վայրենի տեսարաններին ու պլուէլլի զուարճութիւններին է վիճակված մեր ամբոխի վրա կրթիչ ազդեցութիւն ունենալու, զարգացնելով աւելի էլ վայրենի խստնիկտներ Թիֆլիսի ռամիկ, ոլորմելի և ազէտ ժողովրդի մէջ:

—

Այսօր, շաբաթ օր, մայիսի 10-ին, մի հայուհի, օրիորդ Ասլամազօվա, որ երգեցողութիւն է սովորել Փարիզում, տալու է մի կօնցէրտ Թիֆլիսի ժողովարանի դահլիճում: Օրիորդը Թիֆլիսեցի է և մենք մի անգամ, նրա արտասահման գնալուց առաջ, առիթ ենք ունեցել լսել նրա ձայնը: Նրա ձայնը մի բաւական զօրեղ կօնտրալտօ է: Որքան առաջադիմութիւն է արել օրիորդը այն ժամանակից,—առիթ կունենանք համոզվել այսօրվայ կօնցէրտում:

—

«С.-Петерб. Вѣд.» լրագրի ասելով մինիստրութեան երկրագործական և արդիւնաբերական բաժանմունքի մէջ գիւղատնտեսական ընկերութիւնների համար մշակված կանոնադրութիւնը ներկայացվեցաւ պետական խորհրդի հաստատութեանը: Այդ կանոնադրութեան հիման վրա գիւղատնտեսական ընկերութիւններին տրվում է հետևեալ իրաւունքները և գործունէութեան շրջանը. ա) կազմել ժողովներ իր անդամներից գիւղատնտեսական հարցեր քննելու համար. բ) նպաստել գիւղատնտեսական գիտութիւնների տարածվելուն՝ գիւղատնտեսական ուսումնարաններ, ցուցահանդէսներ, և հրապարակական դասախօսութիւններ կազմելով. գ) հրատարակել գիւղատնտեսական բովանդակութեան շարադրութիւններ. դ) օգնել երկրագործներին բանւորներ, գործակատարներ և կառավարիչներ գտնելու մէջ, վաճառել երկրագործական գործիքներ, մեքենաներ և սերմեր. ե) տալ զանազան պարգևներ, մեդալներ վկայականներ գիւղատնտեսական ճիւղին վերաբերեալ. զ) հիմնել գրադարաններ: Այդ հիմունքների վրա նահանգապետների թոյլատուութեամբ կարող են հիմնվել գիւղատնտեսական ընկերութիւններ բոլոր նահանգներում և գաւառներում:

—

Մենք լսում ենք որ ներկայ թւականի յունիս ամսին, միւռօնօրհնէքից յետոյ ԷՋՄԻԱԾՆՈՒՄ գումարվելու է ընդհանուր հայոց եկեղեցական ժողով:

—

«Новости» լրագիրը հաղորդում է, որ այս օրերս կը հրատարակվի այն օրէնքը, որով երդուեալ դատաւորներին տրվում է մասնակցութիւն դատավարութեան ժամանակ առաջադրած հարցերի որոշման մէջ: Երդուեալները իրաւունք կունենան մասնակցելու առաջադրած հարցերի մասին կայացող առարկութիւններին: Երդուեալների պահանջած ժամանակ, դատարանը պարտաւոր է յանձնել նրանց հարցերի գրաւոր պարզաբանութիւնը: Եթէ առանձնացած խորհրդակցութեան ժամանակ երդուեալները առաջադրած հարցերում նորից կը հանդիպեն անորոշութիւնների, այդ դէպքերում դատարանը առաջարկում է նախագահին տալու հարկաւոր պարզաբանութիւնը: Երդուեալների պատասխանները ենթարկվում են ամբողջ դատարանի վերահսկողութեանը, և ոչ թէ միայն նախագահին: Եթէ և այդ պատասխանները անորոշ լինեն, այն ժամանակ երդուեալներին տրվում է նոր պարզաբանութիւն կամ փոխվում է հարցերի որոշումը: Այնուհետև երդուեալները դիմում են նոր խորհրդակցութեան:

—

Ամսիս 7-ին, չորեքշաբթի, երեկոյեան ժամի 9-ին ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ երկու անգամ կարկտախառն անձրև եկաւ. կարկուտը առաջին անգամ տևեց մօտ երկու վայրկեան, իսկ երկրորդ անգամ աւելի մեծ քանակութեամբ տևեց 5 րօպէ: Ամեն մի կարկտահատիկը մեծ սիսեռից աւելի մեծ էր:

—

Թիֆլիսում հիմնվեցաւ արդէն «Թիֆլիսի ձիարշաւային ընկերութիւն», որի նպատակն է զարգացնել մեր երկրի ձիերի տեսակները և սեռը:

—

Մայիսի 6-ին կայացաւ ԹԻՖԼԻՍԻ «Իգական գիմնազիայի աղքատ աշակերտուհիներին օգնող ընկերութեան» ընդհանուր ժողովը: «Кавказъ» լրագիրը հաղորդում է որ ընկերութիւնը ունի 12,504 րուբլի մայր-գումար: Ժողովում ընտրվեցան վարչութեան անդամուհիները: Նախագահ ընտրվեցաւ տիկին Ե. Բ. Շերեմետևա: Ընկերութիւնը իր գործունէութիւնը սկսել է 1876 թւականից:

—

ԹԻՖԼԻՍԻ քաղաքային կրեդիտական ընկերութեան լիազօրների ժողովում մայիսի 6-ին ընտրված են հետևեալ անձինք: Վարչութեան դիրեկտոր ընտրված է Ն. Գ. Գարսօեվ և նրա կանդիդատ Ի. Ե. Ամիրագօվ: Վերահսկող մասնաժողովի անդամներ ընտրված են Մ. Դ. Բօտինեանց և իշխան Կ. Ա. Բէհբութօվ: Վերաքննիչ յանձնաժողովի անդամներ ընտրված են. Ա. Մ. Թամամշեվ, Ն. Ս. Էնիկօլօպօվ և Հուսէյն-Աղբէկ Վիզիրօվ:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԳԼԻԱ

Եւրօպական հասարակական կարծիքը իր ամբողջ ուշադրութիւնը դարձրել է Մեծն-Բրիտանիայի վրա, որտեղ այժմեան ամենամեծ քաղաքագէտը իր առաջարկած նախագծերով տակն է կանգնեցրել ամբողջ երկիրը, որի մի մասը «այո» է ասում, իսկ միւս մասը՝ «ոչ»: Գլադստօնի նախագծերի պատմութիւնը, այդ նախագծերի միջոցով յարուցած յուզմունքները և համակրութիւնները, դրանց առիթով եղած ժողովրդական ցոյցերը և միտինգները, մինիստրութեան մէջ եղած շարժումները, կուսակցութիւնների բռնած դիրքը, ժողովրդեան յարաբերութիւնը,—ոչ միայն այդ բոլորը, այլ և Անգլիայից դուրս, Ամերիկայի մէջ իրլանդական նախագծի առիթով տեղի ունեցած շարժումները և յարուցած մտքերը, ծանօթ են «Մշակի» ընթերցողներին:

Այդ բոլորից յետոյ ոչինչ նոր երևոյթ տեղի չէ ունեցել: Միտինգները կազմվում են միտինգների ետևից. միտինգների մի մասը համակրում են, միւս մասը հակառակ են Գլադստօնի նախագծերին: Գլադստօն իրաւամբ մեղադրում էր զանազան կուսակցութիւններին, որ նոքա միայն գիտում են՝ վտանգ է սպառնում պետութեան միութեանը այդ նախագծերից, բայց իրանք չը մտածեցին դորա հետ մի ուրիշ ճանապարհ առաջարկել: Նոյն երկպառակութիւնը տիրում է և լրագրութեան մէջ, և նոյն իսկ մի և նոյն կուսակցութեան զանազան մասերի մէջ:

Մինչև այժմ եղած փաստերից կարելի է յոյս ունենալ, որ Իրլանդիայի Hom-Rule-ի խնդիրը դրական վճիռ կը ստանայ, թէև հողային խնդրի վճռելը կասկածելի է: Գլադստօն իր վերջին պաշտօնագրի մէջ դէպի երկրի ընտրողները՝ կրկին անգամ ակնդում է, որ նախագծերը ոչնչով չեն վնասի երկրի միութեանը և նորից հրաւիրում է բոլորին հեռատեսութեամբ վերաբերվել դէպի խնդիրը: Իր գրութեան վերջում Գլադստօն յայտնում է, որ իր համար գլխաւոր նշանակութիւն ունի ազգի «այոն» և «ոչը», և որ ինքը միայն ունի դիմելու ազգին: Կարծում են, որ Գլադստօն կարձակի պալատը, եթէ մինչև անգամ երկրորդ ընթերցանութեան մէջ էլ Բիլլը ընդունվի: Հարտինգտօն և Չեմբերլէն աւելի մօտեցան Գլադստօնին: Երկրի մեծամասնութիւնը Գլադստօնի հետ է: Շուտով կը կայանայ բիլլի երկրորդ ընթերցանութիւնը:

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻՑ

Կ. Պօլիս, 28 ապրիլի

«Մշակ»-ի այն յօդուածն, որոյ վերնագիրն էր «Երկու հասարակութիւնների փոխադարձ յարաբերութիւն», մեծ աղմուկ յարոյց Պօլսոյ հայ ժողովուրդի մէջ և մի շաբաթ է գրեթէ ընդհանուր խօսակցութեան առարկայ է: «Արևելք» պիտի պատասխանէր այդ յօդուածին յատուկ խմբագրականով մը, սակայն մի շաբաթ է և տակաւին լոյս չը տեսաւ այդ խմբագրականը: Պատճառը պարզ է. «Արևելք»-ի Վարչական խորհուրդի վեց անդամք պէտք է համաձայնութիւն գոյացնեն իրենց մէջ թէ այդ յօդուածին ո՞ր կէտերը պէտք է ընդունել, ո՞ր կէտերը մերժել: Հաւանօրէն կարելի կը լինի այդ համաձայնութեան յանգել ներկայ շաբթուս մէջ և մայիսի մէկին կամ երկուքին հրատարակել այդ պատասխանն որոյ հետ կը ջանամ ծանօթացնել «Մշակ»-ի ընթերցողներն. հետևաբար յաջորդ շաբաթուան կը պահեմ բացատրել թէ հասարակութեան մէջ յայտնուած կարծիքները, թէ «Արևելքի» դիտողութիւնները:

«Արևելք» արտատպեց նաև «Արձագանք»-ի «Բարոյական ոյժ» վերնագրով յօդուածը Ապրիլի 26-ին, սակայն տակաւին մի օր անցած լինելով այդ հրատարակութեան վրա չը կրցի տեղեկանալ թէ ինչ կը խօսուի: «Արևելք» արտատպելով շատ անգամ «Մշակ»-ի, «Արձագանք»-ի և երբեմն ալ «Մեղու»-ի յօդուածներն, կուզէ գիտակ ընել իւր ընթերցողներն Տփղիսի մամլոյ համոզմանցն, թէպէտ և ինքն «Արևելք» ամեն առեն համակարծիք ալ չը գտնուի այդ համոզմանց:

Տփղիսէն եկած ուրիշ գրութիւն մը ևս աղմուկ պատճառեց: «Արևելք»-ի Տփղիսի Թղթակիցն կը գրէր թէ՝ ծրքան անպատշաճ է դրամով վաճառել Սովելեց Ցանձնաժողովոյ տեղեկագիրն. այդ կարծիքն ընդհանրապէս լաւ գնահատուեցաւ: «Մշակ»-ի այն թիւն որ այս մասին կը խօսէր, ազդեցութիւն ունեցաւ: Սովելոց Ցանձնաժողովոյ անդամք, որքան լսեցի, շատ արդար գտած են «Մշակ»-ի նըկատողութիւններն և այս մասին դիտողութիւն ըրած են Ցանձնաժողովոյ այն անդամին որ կը զբաղի այդ խնդիրներով և ինքն իր գլխուն անօրինութիւններ ըրած է: Բայց այդ պարոնը չուզեր խօսք լսել: Եթէ այդ պարոնի յամառութիւնը չըլլնէր անշուշտ տեղեկագիրը վաղուց հրատարակուած էր, այնքան տարաձայնութեանց տեղի չէր տրուէր և Սովելոց Ցանձնաժողովոյ մասին ո և է աննպաստ կարծիք չէր յայտնուիր:

—

Այդ պարոնը և այլք որք աթոռ ունեն նաև Քաղաքական Ժողովոյ մէջ արդեօք ինքզինքնին խոնարհած չեն սեպեր, երբ իրենց կառավարած Պատրիարքարանն այդքան ողորմելի դրութեան մէջ է, մինչ անհնարին է կանոնաւոր գրագիրներ ունենալ: Մի քանի շաբաթներէ հետէ կաշխատին որ ունենան չնորհքով դիւանապետ մը և օրու որ կը դիմեն ոչ ոք յանձնառու կը լինի, վասըն զի գիտեն թէ վճարումն անկանոն է:—Ամենէն ցաւալի կէտն այն է որ Պատրիարքարանի մէջ չունինք պաշտօնեայ մը որ Ֆրանսերէն գիտենայ բաւական հիմնաւոր կերպով և երբ եւրոպացիք կուգան Պատրիարքարան ծառայէ իբր թարգման Պատրիարքի և հիւրերու միջև: Պ. Մ. Ջերազի ամսական գրեթէ հարիւր բուղլի վճարելու դժկամակեցան Պատրիարքարանի իշխանութիւնք: Պ. Ջերազ այս տարի բաւական վատ էր առողջութեան կողմանէ, սակայն այժմ խիստ լաւ է, բայց ոչ ոք Պատրիարքարանի մէջ կուզէ նմա յանձնել դիւանապետութեան պաշտօնն, վասն զի պէտք է ջնջել ինչ որ հետք կը մնայ Ներսէս Պատրիարքի յիշատակէ: Քաղաքական Ժողովը կաղաչէ պ. Փափազեանի, որ Ֆրանսերէն չը գիտէր և Ներսէս Պատրիարքի հալածիչն էր, ընդունել դիւանապետութեան պաշտօնը, իսկ մոռացութեան կուտայ պ. Ջերազն որ այնքան կարող է:

Անցեալ շաբթու մէջ տեսանք այն անպատեհութիւններն որք կրնան ծագիլ Ֆրանսերէն գիտցող պաշտօնեայի մը չգոյութեամբն: Ֆրանսական դեսպանատան ներկայացուցիչ—զի դեսպանն աստ չէ—Մօնթօլօն կոմսն ուրբաթ օր կայցելէ Պատրիարքարան, բայց ոչ ոք կը ներկայանայ զինքն ընդունելու կանոնաւոր կերպով. նա կուզէ այցետոմսը ձգելով մեկնիլ, բարեբաղդաբար նոյն օրը նիստ ունէր Քաղաքական Ժողովն, որոյ ատենապետ Նուբեան էֆէնդին տեղեկանալով այդ գալուստն, անմիջապէս դուրս կը ցատկէ և կընդունի դեսպանը Պատրիարքարանի դահլիճին մէջ, ուր կուգայ նաև Պատրիարքը:

Նուբեան էֆէնդի պետական ծառայութեան մէջ է, յաճախ յարաբերութիւններ ունեցած է և ունի դեսպանական շրջանակներու հետ և իւր ընկերակցութիւնը ախորժելի է. Ֆրանսիայի ներկայացուցիչը մէկ ժամ կը նստի և շատ ախորժելով: Ի հարկէ կարելի չէ ենթադրել որ ազգային ո և է խնդիր բանակցութեան առարկայ լինի: Մեր ներկայ Պատրիարքովը, մեր ներկայ Քաղ. Ժողովովը երկիւղ չը կայ թէ Դուռը կասկածներ ունենայ դեսպանաց այցելութիւններէն:

Մօնթօլօն կոմսի գալստեան յաջորդ օրն այցելեց Պատրիարքարան պ. Օնու, ներկայացուցիչ ռուսական դեսպանատան և բաւական երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ:

—

Պօլսոյ ուղեղները կը շարունակեն զբաղիլ Երուսաղէմի խնդրով. ամէն ինչ գրեթէ դադար առած է. Պատրիարքն այդտեղ կը զբաղի առաւօտէ մինչև երեկոյ: Կարկուբեան դատի խնդիրն այժմ Պետական խորհրդոյ առաջն է: Պետական խորհրդոյ օրէնսդրական ճիւղը այդ դատին վերաբերեալ բացատրութիւններ պիտի տայ:

Պատրիարքաց տրուած հրովարտակները կը տըրամադրեն որ Պատրիարքներն հողային կամ այդ կարգի ուրիշ դատեր երբ ունենան, այդ դատերը պէտք է տեսնուին Շէյխ-իւլ-իսլամի առաջ. արդ Երուսաղէմի հողային խնդիրը երբ վճռուեր է ի նպաստ Կարկուբի, այդ վճիռը տրուեր է, այդ դատը տեսնուեր է ոչ թէ Շէյխ-իւլ-իսլամի ներկայութեան, այլ ուրիշ կրօնական դատաւորի մը, Անատօլուի Քազասկէրի ներկայութեան: Պետական խորհրդոյ թիւրք անդամք կառարկեն թէ քանի որ Երուսաղէմի Պատրիարքն ընդունեք է դատիլ Անատօլուի քազասկէրին առաջ, ուրեմն աձէն ինչ վերջացած է:—Իսկ հայ անդամք կը պատասխանեն թէ՝ Պատրիարքի մը տրուած իրաւունքներն, առանձնաշնորհումներն ազգի մը տըրուած առանձնաշնորհումներն են և թէ՝ Պատրիարք մը աւանդապահ լինելով չունի ո և է իրաւունք զանոնք իւր ձեռքէն հանելու:—Խնդիրն առ այժմ այս տեղն է. կան դեռ նաև ուրիշ կէտեր:—Հաւանական է որ վերջ ի վերջոյ խնդիրը Սուլթանին ներկայանայ, և իբրև պետ ընդհանուր խալամութեան նա բեկանէ կրօնական ատենի մը վճիռը:

Կայ նաև ուրիշ դժբաղդ պարագայ մը Երուսաղէմի մասին: Պարտուց վճարումը դանդաղ կընթանայ: Հայաստանի և գաւառներու հայոց զինուորական տրոց վրայ յաւելում մը եղաւ և այդ յաւելմամբ պիտի վճարուէր Երուսաղէմի պարտքը, բայց արի տես որ այդ յաւելումէն օգուտ կը քաղէ միայն արքունի գանձը. և ինչպէս: Զինուորական տուրքն 27 դահեկան (գրեթէ 2 րուբլ 35 կօպէկ) էր իւրաքանչիւր արուի համար, սակայն կառավարութիւնը կարող չէր լինել ամբողջապէս գանձել և միշտ պակաս կը մնար: Օրինակի համար եթէ քաղաքէ մը 1000 պիտի գանձուէր կառավարական հաշւով, կը գանձուէր միայն 900:—Այժմ հայոց համար զինուորական տուրքն աւելցաւ փոխանակ 27 դահեկանի 30 դահեկան կը վճարէ իւրաքանչիւր հայ (այսինքն 2 ր. 70 կ.) սակայն ինչ կընէ կառավարութիւնը: Այն տեղէն որ 1000 պիտի գանձէր և 900 կը գանձէր կը շարունակէ այժմ ամբողջ 1000 առնուլ, իսկ մնացած պարտքը կանցնէ Պատրիարքարանի հաշւոյն: Այսպէս զինուորական տրոց յաւելմամբ կառավարութիւնը շահեցաւ, հայերը տուժեցին, Երուսաղէմի վանքն ատկաւին զգալի բան մը ձեռք չը բերաւ: Պատրիարքը կաշխատի որ այս մասին ալ յաջողութիւն մը ձեռք բերէ, բայց դրամի այնքան պէտք կայ որ Արքունի գանձարանը կարող չէ գոհացնել հայոց Պատրիարքարանը:

—

Ուր ուրեմն կը տեսնենք բարեյաջող նշաններ կեդրոնական վարժարանի մը բացման համար: Ազգային իշխանութիւն և վարժարանի խնամակալութիւն համաձայնութիւն մը կը գոյացնեն շէնքի կառուցման մասին: Փոքր դպրոց մը պիտի կառուցուի ուր պիտի ամփոփուին Ղալաթիոյ դպրոցի աշակերտք, իսկ Ղալաթիոյ դպրոցը պիտի յատկանայ կեդրոնական վարժարանի: Այդ նոր շէնքը պիտի կառուցուի այն ձեւով որ յետոյ, երբ ներսն պարագաները, կարելի լինի բարձրացնել այդ շէնքին վրայ Ազգ. Ժողովոյ խորհրդարանը: Ուրեմն սպասենք: Իբր նախաբան ապագային, հրատարակուած տեսանք այդ վարժարանի խնամակալութեան «պ ա շ տ օ ն ա գ ի ր, կ ա ն օ ն ա գ ի ր և յ ա յ տ ա գ ի ր» վերնագրով տետրը. ուրեմն կարող ենք օգուտ քաղելով առիթէն ծանօթացնել ձեզ մեր կեդրոնական վարժարանի ներկայն և ապագայն:

Հայկակ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—«Voss. Zeitg.» լրագրի խօսքերով Ստօկհօլմում տարածվեցան վերջին օրերում լուրեր, որ իբրև թէ Շվէդիայի Օսկար թագաւորը ստացել է անանուն նամակներ, որոնց մէջ նրան մահ են սպառնում: Այժմ շվեդական կառավարութեան պաշտօնական թերթը հաղորդում է այդ մասին հետեւեալը: Մի քանի օր սրանից առաջ թագաւորը ստացել է մի սնանուն նամակ, որի մէջ գրողը պահանջում է իրան փող ուղարկել:

—Գլադստօնի նախագծի դէմ բողոքում են պահպանողական կուսակցութեան կողմից նոյն իսկ պահպանողականների կանայք: Իրլանդական ինքնավարութեան երդուեալ թշնամի լորդ Ջերչիլի կինը, լէդի Րանդօլֆ-Ջերչիլ, ապրիլի 28-ի միտինգում ասեց, որ յոյս ունի, որ Անգլիան կը մերժի Գլադստօնի նախագիծը և կը ստիպէ իրան Գլադստօնին հրաժարուել իր պաշտօնից:

—«Nation» լրագիրը հաւատացնում է, որ Ամերիկայում ապրող իրլանդացիները կը հաշտվեն Անգլիայի հետ և այլ ևս չեն դիմի յեղափոխական միջոցների, եթէ Իրլանդիան ինքնավարութիւն ստանայ:

—Թիւրքաց սուլթանը պարգևեց Պաստեօրին «Մէջիդիէյի» շքանշանը և նուիրեց 50,000 ֆրանկ Պաստեօրի բժշկութեան օգտին: Բացի սրանից, սուլթանը հրամայեց ուղարկել Փարիզ թիւրք բժիշկներից մէնին, Պաստեօրի մեթօդը ուսումնասիրելու և նրան Թիւրքիայում գործ դնելու համար:

—Լօնդօնում բացված է այժմ հրդեհաշիջական ցուցահանդէս:

—Փարիզում բացված է ճարտարապետութեան և քանդակագործութեան մուզէում, որի մէջ դանվում են XII-որդ դարից սկսած մինչև XIX-որդ դարի Ֆրանսիական ճարտարապետութեան և քանդակագործութեան բոլոր կաղապարները:

—Ամերիկայի Չիկագօ քաղաքում հաւաքված են մինչև 15,000 սօցիալիստներ: Նիւ-Եօրկում տեղի կունենայ բանուորների մի մեծ միտինգ: Միացեալ Նահանգների կառավարութիւնը դրական միջոցներ է ձեռք առնում բանուորներին գոհացնելու և այդպիսով սօցիալիստների պրօպագանդան թուլացնելու համար:

—Շուտով կը սկսվեն Իտալիայում ընտրութիւնները, որոնք, ինչպէս երևում է, շատ եռանդուն պիտի լինեն: Այժմեան մինիստրութեան հեղինակութիւնը շատ ընկած է հասարակաց կարծիքի առջև, որովհետև, չը նայած իր բոլոր խոստումների, Դեպրէտիսի մինիստրութիւնը անկարող եղաւ իրագործել իր ծրագրի գլխաւոր կէտերը, որոնք վերաբերվում էին բանուորների վիճակի բարուոքելուն և բանուորների շարժման խաղաղացնելուն: Ցայտնի չէ, թէ մայիսի 11-ի ընտրութիւնները ինչ հետեւանք կունենան, բայց բոլորը կարծում են թէ Դեպրէտիսի մինիստրութիւնը ընկնելու է:

—Ամերիկայի Վաշինգտօն քաղաքում տեղի ունեցաւ նորերումս Իրլանդիայի խնդրին համակրողների մի մեծ միտինգ: Նախագահում էր պարլամէնտի ատենապետ, Թանդօլ և ներկայ էին միտինգին կօնգրէսի շատ անդամներ: Ժողովը յայտնեց իր համակրութիւնը Իրլանդիայի ինքնավարութեան գործին և հեռագրով յայտնեց այդ մասին Գլադստօնին:

—Փարիզում 1882 թվին կազմվել է մի ընկերութիւն, որի նպատակն է օգնել միջնակարգ դպրոցներում սովորող աղքատ և որբ աշակերտներին՝ ամառվայ արձակուրդներին ամարանոց գնալ կազդուրվելու և քայքայված առողջութիւնը վերականգնելու: Ընկերութիւնը արդէն իր օգնութիւնը ցոյց է տուել հարիւրաւոր աղքատ, թուլակազմ և հիւանդոտ աշակերտներին: Ընկերութիւնը արժանացել է մեծ համակրութեան և ունի բաւական միջոցներ:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Թիֆլիս եկած մի ալէքսանդրապօլցի հայ օրիորդ, եւրոպական ձևով հագնված, մտնելով Թամամշովի քարվանսարան, ուզում է ցոյց տալ իր կրթութիւնը և դիմելով մի խանութի գործակատարին ռուսերէն լեզուով, հարցնում է նրան մասնաւցոյց անելով մի թափ չթի վրա.

—Պաչօմ էտա սիտցէ:

—Պետնաց կապէկ արշին, սուդարինա, պատասխանում է նոյն գեղեցիկ ռուսերէն լեզուով գործակատարը:

—Նէտ, դվաց կապէկ դամ, բօլշէ նի դամ, քրքրվելով պատասխանում է կրթված օրիորդը:

—Բաջի, մուսուլման սմն, վրա է բերում հանաքչի գործակատարը, զարմացած թէ օրիորդը աւելի է առաջարկում, քան թէ ինքն է պահանջել:

* * *

Գերմանական «Bamberger Tagblatt» լրագրի այժմեան խմբագիրը՝ մի կին է: Նրա անունն է օրիորդ Մարի Բէյնդլ: Օրիորդի հայրը այդ լրագրի հիմնողն է եղել և դեռ իր հօր կենդանութեան ժամանակ օրիորդ Բէյնդլ լրագրի գլխաւոր աշխատակիցներից մէկն էր:

* * *

Ամենայն տարի Վիէննայի Հօֆբուրգի դահլիճում չորեքշաբթի հինգշաբթի օրը հանդիսաւոր կերպով կատարվում է 12 աղքատ ծերունիների ոտնալուայի ծէսը: Առաջ այդ ծէսը կատարում էր աւստրիացոց թագուհին, երբ սաղջ էր, այժմ նրան կատարում է ինքը աւստրիական թագաւորը, Ֆրանց-Յօզէֆը, ներկայութեամբ պաշտօնական աշխարհի գլխաւոր պաշտօնեաների: Տասն և երկու ծերունիները, որոնցից ամենաջահելը այս տարի 85 տարեկան էր, նստում են մի երկար սեղանի շուրջը: Ծերունիները հագնում են յատկապէս իրանց համար կարած սև զգեստներ: Իւրաքանչիւրի առաջ դրվում է մի փոքրիկ կուժ, արծաթեայ բաժակ, մատուցարան, դգալ, պատառաքաղ և դանակ: Ժամի 11-ին մտնում է դահլիճը կայսրը՝ շրջապատված կայսերական տան անդամներով և հոգեւորականներով: Տասն և երկու պաշտօնեաներ՝ կայսեր համազգեստներով դնում են սեղանի վրա մատուցարաններ զանազան կերակուրներով: Կայսրը վերցնում է կերակուրը և տալիս է ծերերին: Երբ նրանք կշտանում են, մօտ են գալիս ուրիշ բարձրաստիճան պաշտօնեաներ և հաւաքում են կերակուրը: Առաքելական ընթրիքի վերջանալուց յետոյ, իւրաքանչիւր կերակուրը և սեղանի պարագայքը դրվում են արկղի մէջ և ուղարկվում ծերունիների տները: Ապա հոգեւորականութիւնը աղօթքներ է կարդում: Դրանից յետոյ ծերունիների ծնկները ծածկում են սպիտակ շորով: Գալիս են ծառաները և լուանում են ծերունիների աջ ոտները: Բերում են ոսկեայ կոնքեր ջրով լիքը: Կայսրը ծնկաչոք իր ձեռքով ջուր է ածում ծերունիների ոտների վրա և սրբում: Ոտնալուայից յետոյ, հօֆմարշալը մատուցարանի վրա բերում է 12 քսակ լի փողով: Կայսրը վերցնում է քսակները և կախում է ծերունիների պարանոցից: Դրանից յետոյ ծերունիները իրանց հին շորերով գնում են իրանց տները:

* * *

Ամերիկայում հնարեցին մի գ ն ա ց ո ղ ա թ ո ռ «Jolting chair» անունով, որ կարող է մի ձի անգամ փոխարինել: Նրանով կարելի է մանգալ նոյն իսկ սենեակներում:

* * *

Նիւ-Եօրկում հինգ կանայք իրաւունք ստացան ն օ տ ա ր ի ո ւ ս ն ե ր ի պաշտօնը վարելու:

* * *

Անգլիայի թագաժառանգ, Ուէլսի իշխանը, նուիրեց բրիտանական թանգարանին 600 հատոր չինացոց լեզուով թարգմանած եւրոպական գրուածների:

* * *

Շուտով հանդիսաւոր կերպով կը տօնվի գերմանական մայրաքաղաքում, Բերլինի մէջ աշխարհահռչակ գերմանացի (հրէայ) բանաստեղծ Բ ե ր ն է ի ծննդեան հարիւրամեակը:

„ՄՇԱԿԻ" ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 7 մայիսի: Հողային վարկի ընկերութեան պատգամաւորութեան կողմից տուած հարցին, թէ արդեօք ոչ-ազնուական փոխառուները կը պարտաւորվին յետ գնել հինգամեայ միջոցում իրանց գրաւ դրած սեփականութիւնները, Ֆինանսների մինիստրը պատասխանեց բացասապէս: Մինիստրը ցանկութիւն յայտնեց, որ իր առաջարկութեանը վերաբերվին ընկերութեան նիստերում աւելի քննադատօրէն, մանաւանդ անձն պակասութիւնների վրա և մշակեն այն, ինչ որ չէ նախատեսվել, որպէս զի գործը պարզվի, պետական խորհրդին ներկայացնելու համար: Պաստեօրին շնորհված է ս. Աննայի առաջին աստիճանի շքանշանը, ադամանդեայ զարդարանքներով: Սեվաստօպօլից ստացած պաշտօնական հեռագիրը հաղորդում է, որ մայիսի 4-ին Նոցա Կայսերական Մեծութիւնները և Բարձրութիւնները Բախչի-Սարայումն էին, տեսան խանի պալատը և $1^1/_2$ վերստ հեռաւորութեամբ գտնվող Ուսպենսկի վանքը, յետոյ ձիով ուղեւորվեցին դէպի կարայիմների Ջուֆութ-Քալէ կոչված փոքրիկ քաղաքը: Այդտեղ Օգոստափառ Հիւրերը այցելեցին կարայիմների սինագօգը, ուրտեղ կարայիմների հոգեւորականները կատարեցին կարճառօտ մաղթանք Նոցա Կայսերական Մեծութիւնների և Թագաւորական ամբողջ ընտանիքի կենաց համար: Սրանից յետոյ կարայիմների հասարակութիւնը բաղդ ունեցաւ նախաճաշիկ առաջարկել Օգոստափառ Անձանց: Դէպի Բախչի-Սարայի վերադառնալու միջոցին Նոցա Մեծութիւնները այցելեցին խանի մզկիթը և ներկայ գտնվեցան նախ դարվիշների աղօթքին, յետոյ մահմեդականների մեծ բազմութեան ներկայութեամբ կատարված Նոցա Մեծութիւնների կենաց համար մաղթանքին: Ամսիս 5-ին Նոցա Մեծութիւնները և Բարձրութիւնները այցելեցին Խերսոնեան վանքը և ներկայ գտնվեցան մաղթանքին մայր-եկեղեցում, որ հին յունական եկեղեցու մնացորդ է, և ուտեղ ս. Վլադիմիրը ընդունեց մկրտութիւնը:

ԽԱՐԿՕՎ, 7 մայիսի: Նահանգական դատարանը քննելով այսօր ատժանակիր-բանտարկեալ Պրիսեաժնիի գործը, որ Զատկի օրը եկեղեցու մէջ, երեկոյեան ժամասացութեան միջոցին, սպանեց բարօն Դիստէրհօֆն, դատապարտեց Պրիսեաժնիին տաժանակիր աշխատանքների անորոշ ժամանակով և մտրակի հարիւր հարուած կրելուն:

ՍՕՖԻԱ, 7 մայիսի: Ասում են որ իբր թէ Բուրգասում յայտնվեցաւ մի դաւադրութիւն Ալեքսանդր իշխանի և առաջին մինիստրի դէմ:

ԱԹԷՆՔ, 7 մայիսի: Դելիանիսի կուսակցութիւնը ներկայացրել է նրան կանդիդատ ազգային ժողովի նախագահի պաշտօնի համար:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 8 մայիսի: Պաշտօնական հեռագիրը հաղորդում է Սեվաստօպօլից, որ մայիսի 6-ին Թագաժառանգ Ցեսարեւիչի ծննդեան օրը Թագաւոր Կայսրի և Թագուհու կայսրուհու ներկայութեամբ հանդիսաւոր կերպով օծվեցաւ Ալեքսեեվսկի արևմտեան դօկը (նաւակառոյց) և ջուրը իջեցվեց «Չեսմա» զրահակիր նաւը: Հիմք դրվեցաւ երեք թնդանօթակիր պողպատեայ նաւակների: Այդ բոլորը կատարվեց սովորական

չքեղ հանդիսով, մանաւանդ նաւի իջեցնելը։ Երեկոյեան «Մոսկվա» կրէյսերի վրա, որի վրա գտնվում էին Նոցա կայսերական Մեծութիւնները մի մեծ ճաշ տուվեց, որին հրաւիրված էին, բացի սվիտայից և չերնոմորցիներից, նաւատորմի բարձր աստիճանաւորները։ Ճաշից յետոյ Սեվաստոպոլ քաղաքը և նաւերը լուսաւորվեցան ճրագալոյցով և էլէկտրական լուսաւորութեամբ։ Անձրևային եղանակը մասամբ արգելեց ճրագալոյցի և հրախաղութեան աջողվելուն։ Հրատարակված է Բարձրագոյն հրովարտակ Չերնոմորեան նաւատորմին՝ «Անցան երեսուն տարուց աւելի այն ժամանակից, երբ Չերնոմորեան նաւատորմը կատարելով քաջագործութիւններ, զոհեց իրան Ռուսաստանի բարօրութեան համար։ Այժմ այս նաւատորմը նորից վերածնվում է ի մխիթարութիւն տխրած հայրենիքի։ Իմ կամքը և դիտաւորութիւնները ուղղված են դէպի ազգիս բարօրութեան խաղաղ զարգացումը. բայց հանգամանքները կարող են դժուարացնել ցանկութիւններիս իրագործումը և ստիպել ինձ դիմել պետութեան պատւի զինած պաշտպանութեանը։ Ինձ հետ կը պաշտպանէք այդ պատիւը նոյն հաւատարմութեամբ, որ իրանց տոկունութեամբ զարմացրին ժամանակակիցներին իմ պապիս հրաւիրմամբ ձեր նախորդները ծովի վրա, որ վկայ էր նրանց քաջութիւնների։ Ցանձնում եմ ձեզ Ռուսաստանի պատւի և խաղաղութեան պաշտպանութիւնը։»

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 8 մայիսի։ Աչքի առաջ ունենալով լուսաւորութեան մինիստրութեան առանձին մասնաժողովի քննութիւնը կանանց բարձրագոյն կրթութեան հարցի մասին, մինիստրութիւնը կարգադրութիւն արեց այժմս այլ ևս չընդունել լսողներին վերոյիշեալ մինիստրութեան իշխանութեան տակ գտնվող կուրսերում։ Բորսայի յանձնաժողովը վճիռ կայացրեց. համարել նաւագնացութիւնը պաշտօնապէս բացված, սկսած ապրիլի 28-ից։

ԼՕՆԴՕՆ, 8 մայիսի։ Իրէկվայ պահպանողականների միտինգում մարկիզ Սօլսբըրի յայտնեց, որ իր արտասանած ճառը սխալ կերպով է հաղորդված լրագիրներում։ Նա միայն խորհուրդ էր տալիս տալ կառավարութեանը լայն լիազօրութիւններ Իրլանդիան ամուր ձեռքով կառավարելու համար, բայց խորհուրդ չը տուեց երկարել ստիպողական օրէնքները դարձեալ 20 տարով և չէ առաջարկել յաւելցնել նշանաւոր գումարներ իրլանդացիների բազմութեամբ գաղթելուն նպաստելու համար։

ՓԱՐԻԶ, 8 մայիսի։ Չը նայելով «Հավասի» գործակալութեան հերքմանը, կիսապաշտօնական «Temps» լրագիրը հաստատում է, որ մինիստրութիւնը խնկապէս քննում է իշխաններին, մանաւանդ Փարիզի կոմսին աքսորելու խնդիրը։

—

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՈՐՍԱ

Մայիսի 9-ին

Ռուսաց 1 րուբլ Լօնդօնի վրա արժէ	$23^3/_4$	պէնս
— — Համբուրգի վրա —	$201^1/_2$	պֆ.
— — Փարիզի վրա —	$248^3/_4$	սան.
Ոսկի — արժէ — —	8 ր.	31 կ.
Մաքսային կուպօններ — . . .	8 »	31 »
Արծաթ — — — . . .	1 »	26 »
Բորսային դիսկօնտներ — . . .	$4^1/_4$ և	6%
Պետակ. բանկ. 5% տոմս 1-ին շրջանի	101 »	— կ.
— — — — 2-րդ —	101 »	12 »
— — — — 3-րդ —	100 »	87 »
— — — — 4-րդ —	100 »	87 »
— — — — 5-րդ —	100 »	87 »
Արևելեան 5% փոխառութ. 1-ին շրջ.	100 »	75 »
— — 2-րդ —	101 »	— »
— — 3-րդ —	101 »	— »
Ներքին 5% առաջին փոխառութ.	245 »	— »
— երկրորդ —	227 »	— »
$5^1/_2$% ռէնտա	104 »	87 »
Ոսկեայ ռէնտա.	186 »	25 »
Նոր կօնսօլիդված փոխառութիւն. .	156 »	37 »
5% գրաւական թղթեր կալուած. փոխ. կրեդ. ընկ.	163 »	25 »
$5^1/_2$% գրաւական թղթեր Խերսօնի կալուած. բանկի.	99 »	— »
6% գրաւակ. թղ. Խարկովի կալ. բան.	102 »	62 »
— — Պօլտավայի — —	102 »	50 »
— — Պետ.Տօլսկ. — —	102 »	62 »
— — Կիեվի — —	102 »	50 »
— — Մոսկվայի — —	103 »	— »
— — Բեսարաբ. Տավր.—	102 »	— »
— — Նիժ. Սամար. —	102 »	50 »
— — Վիլնայի —	101 »	75 »
— — Թիֆլիսի—27 և 43 ա.	97 »	— »
— —Քութայիսի-18 և 43 ա.	97 »	— »
Վօլժսկօ-Կամսկի բանկի ակցիաները	527 »	— »
Ռուսաց երկաթուղիների գլխաւ. ընկ.	255 »	50 »
Րիբինսկ-Վօլօգօվի ընկ.	88 »	— »
Ս. Պետերբուրգի քաղաքային օբլիգացիաներ.	93 »	25 »
Մոսկվայի քաղաք. օբլիգացիաներ .	95 »	— »
Օդէսայի — — .	96 »	37 »

Ս. Պետերբուրգի բօրսայի տրամադրութիւնը ամուր է։

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ն Ե Ր

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

„MESSAGERIES MARITIMES"

(ՄԵՍԱԺԸՐԻ ՄԱՐԻՏԻՄ)

Հինգշաբթի 15-ին մայիսի PEI-HO (Պէյ-Հօ) շոգենաւը, նաւապետ GUIRAND (Գիրան), դուրս կը գնայ ԲԱԹՈՒՄԻՑ ուղիղ ընթացով դէպի ՄԱՐՍԷԼ, Տրապիզօնի, Կիրասոնդի, Սամսոնի, Ինեբոլուի, Կ. Պօլսի և Զմիւռնիայի վրայով, յարակցելով Եաֆայ, Պօրտ-Սէյիդ և Ալէքսանդրիա գնացող ընկերութեան շոգենաւերի հետ։

Տեղեկութիւնների մասին պէտք է դիմել ԲԱԹՈՒՄ և ԲԱԳՈՒ պ. պ. ԷԼԼԵՐՍ ԲՈՒՐԿՀԱՐԴԻՆ և ԸՆԿ. իսկ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ ԳԷՈՐԳ ՀԵԶՈՒԲԵԱՆ ՀԵԶՈՒԲԵԱՆՑԻՆ։

3—3

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԷ ԷԻ ԸՆԿ.

(N. PAQUET ET COM.)

Չորեքշաբթի, մայիսի 14-ին, „ՄԻՆԳՐԷԼԻԱ" (MINGRELIE) շոգենաւը, նաւապետ ԺԻԲՈՒԷՆ (GIBOIN) դուրս կը գնայ Բաթումից դէպի Տրապիզօն, Օրդու, Սամսօն, Կ. Պօլիս և Մարսէյլ։ Տեղեկութիւնների մասին պէտք է դիմել ընկերութեան գործակալներին. Բաթումում պ. Գարանիօնին և Թիֆլիսում պ. Րէնօին, Նախկին Արծրունու գալլերէում, № 103.

3—3

ՄԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ

Ցանձն է առնում թարգմանել ֆրանսերէնից, գերմաներէնից և անգլիերէնից մատչելի գներով։ Հարցնել «ՄՇԱԿԻ» խմբագրատանը։

22—100

ԿՕՖԷ ՄՕԿԿՕ

Ս. ՍԻՈՒ և ԸՆԿ.

(Ц. 4907) 10—50 (շ)

ՎԻԷՆՆԱ **Ա Զ Դ** ԱՒՍՏՐԻԱ

ԳՐԵԹԷ ՈՉՆՉՈՎ

կարելի է առնել սեղանի գեղեցիկ ԱՆՕԹՆԵՐ, 42 կտոր, միայն 18 ֆրանկ 75 սանտ.

Աւերիչ դադարման պատճառով, ծախու հանված են ՀԱԼՖԷՆԵԱՆ արծաթէ պատրաստված անօթներու ահագին քանակութիւններ, սովորական գնէն 25 առ 100 զեղչով։ Արտադրութիւն են Հալֆէնեան արծաթեղէններ պատրաստող Միացեալ Ընկերութեանց, որք սնանկացած են այժմ։

Միայն 18 ֆրանկով և 75 սանտիմով ստանալի, ինչ որ յառաջագոյն 60 ֆրանկով կը ստացվէր։ Կը զրկեմք Հալֆէնեան արծաթէ պատրաստեալ սեղանի հետևեալ անօթներն,—որք արտաքոյ կարգի ընտիր և դիմացկուն են։

6	հատ	սեղանի գեղեցիկ դանակներ	Հալֆէնեան արծաթէ
6	„	պատառաքաղներ	„ „
6	„	ապուրի մեծ դգալներ	„ „
6	„	սուրճի սիրուն դգալներ	„ „
1	„	ապուրի խոշոր և ծանր դգալ	„ „
1	„	կաթի մեծ դգալ, շատ նուրբ	„ „
3	„	հաւկիթի գեղեցիկ և թանձր անօթներ	„ „
2	„	սկաւառակներ թէյամանի համար	„ „
1	„	թէյի գեղեցիկ թուրիչ	„ „
1	„	գեղեցիկ պղպեղաման, կամ շաքարաման	„ „
3	„	շաքարի շքեղ թասեր	„ „
6	„	գեղեցիկ դանակակալներ	Բիւրեղէ

Սպիտակութիւն երաշխաւորեալ 10 տարի։

Ընդունելու համար այս 42 անօթներն ֆ ր ա ն կ օ և ուղղակի բնակարանը, 4 կամ 5 օրվայ մէջ, հարկ է ուղարկել 18 ֆրանկ 75 սանտիմ ընդհանուր մթերանոցը Հալֆէնեան արծաթեղէններու Միացեալ գործարանաց, այս հասցէով

M. RUNDBAKIN 2 B. Hedwiggasse
VIENNE (Autriche)

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ. Դրամը կը հատուցվի, երբ վաճառքներն չը յարմարին։ Հայերէն լեզուաւ նամակներ կընդունվին։

4—18 (շ)

ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆԻ

(ՀԱՅԿԱԿԻ)

ՆՈՐԱՎԷՊՔ

Երեք փոքրիկ վէպիկներ մի գրքոյկի մէջ

ա. Դատապարտեալը
բ. Երազի մը գինը
գ. Կատակ մը

Գինը 50 կոպէկ է։ Արտաքին քաղաքներից պէտք է ուղարկեն նմանապէս 15 կոպ, ճանապարհածախս։

Վաճառվում է բացառապէս ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ։ Հասցէն. Тифлисъ. Центральная книжная торговля.

5—5

ԱՄԵՆԱԿԱՐԵՒՈՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ վաճառականական դասակարգին պատկանող իւրաքանչիւր անձի համար ու ՄԱՏՉԵԼԻ ՁԵՌՆԱՐԿ առևտրական հաշուարարութիւնները առանց ուսուցչի օգնութեանը ուսումնասիրելու համար։

Ս. ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆԻ

ՁԵՌՆԱՐԿ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀԱՇՈՒԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ

Վաճառվում է Կենտ. գրավաճառանոցում, եղբարց Ծովիանօֆների բանկային գրասենեակում և հեղինակի մօտ. Тифлисъ, Лабораторная, № 11։ Օտարաքաղաքացիք դիմում են վերջին հասցէով С. П. Мануэльянцу.

Գինն է ամեն տեղ 2 րուբլի։

17—30

ԹՈՅԼՏՈՒՈՒԹԵԱՄԲ Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԻ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

Էլէկսիր-Melange. Մազերի արագ և առատ բուսցնելու համար և նրանց պահպանելու թափվելուց։ Գինը 2 ր. սրուակի համար, գործածութեան հրահանգի հետ միասին, ռուսերէն, ֆրանսերէն և գերմաներէն լեզուով։

Բալզամ— Eugénie. դամենա և պաակի փոշիի ծաղիկներից, երեսին, շլինքին և ձեռքերին քնքշութիւն և փափկութիւն, նոյնպէս և մարմարիօնի սպիտակութիւն տալու համար, չուչանի և վարդի անուշահոտութեամբ, նոյնպէս կաշու անհարթութիւնը և բծերը ոչնչացնելու։ Գինը 1 ր. 75 կ. սրուակի համար, գործածութեան հրահանգով ռուսերէն, ֆրանսերէն և գերմաներէն լեզուներով։

Կարմրադեղ—Eugénie. հեղուկ, թուշերին և պանջներին բնական վարդի գոյն տալու, որ չէ փոխվում էլէկտրական լուսաւորութեան ժամանակ և որ չէ սրբվում երեսի քրտինքից։ Առաջարկվում է մանաւանդ թատրօնների և պարահանդէսների համար։ Գինը 1 ր. 50 կ. սրուակի համար, գործածութեան հրահանգով ռուսերէն, ֆրանսերէն և գերմաներէն լեզուով։

Այդ բոլոր երեք կոսմէտիկական արդիւնքները բժշկական վարչութեան վկայութեամբ, չեն պարունակում իրանց մէջ որ և է վնասակար նիւթեր։

Բէրթա Րիս.

ԱՐՏՕՆՈՒԹԻՒՆ ՍՏԱՑԱԾ ՊՈՄԱԴ

Իսկական «Pasta Eugénie», գերազանց միջոց կաշու ամեն տեսակ բծերի, և երեսի վրա պատահող ուրիշ անախորժ երևոյթների դէմ։ Տալիս է երեսի գոյնին երիտասարդական թարմութիւն և գեղեցկութիւն։ Գինը մի սրուակի համար 1 ր. 60 կ.

Քինին-գլիցէրինեան պոմադ պերուական բալզամից, մազերը սնդացնելու, խտացնելու և մեծացնելու համար։ Գ. 2 ր. սրուակի համար։

Ձեռքերի պոմադ։ Գինը սրուակի համար 1 ր. 30 կ.։ Իւրաքանչիւր սրուակի վրա գտնվում է պաշտպանողական դրոշմ, մի «հրեշտակ» և հնարող տարագրութիւն «Bertha Ries».

Իսկական «Poudre-Eugenie» սպիտակ և վարդագոյն փոշի. Գ. արկղիկի, վրձինով 1 ր. 50 կ. առանց վրձինի 1 ր. 20 կ.

Մազերի ներկը երեք գոյնի. սև, շագանակագոյն և բաց-շէկ. Գ. արկղիկի 3 ր. Ներկը «Րիգուամանի» գործարանի։

Գլխաւոր պահեստ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ գտնվում Վ. Գ ր ի վ ն ա կ ի դեղատան ապրանքների մագազինում, «Լօնդօն» հիւրանոցի տակ, Զուբալովի տանը։

35—100